

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

मराठी विषयाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम - जून २०२१ पासून

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A.) मराठी

निवड आधारित श्रेयांक पद्धत

Choice Based Credit System [CBCS]

सत्र	विषयाचे नाव	संकेतांक	पूर्वीचे नाव
पहिले	भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : प्रवासवर्णन	[CC – 1 E (3)]	नियमित अभ्यासक्रम G3
दुसरे	भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कविता	[CC – 1 F (3)]	
पहिले	व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग ५	[CC – 1 E (3)]	पर्यायी अभ्यासक्रम G3
दुसरे	व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग ६	[CC – 1 F (3)]	
पहिले	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास : प्रारंभ ते इ.स. १६००	[DSE 1 C (3+1)]	S3
दुसरे	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास : इ.स. १६०१ ते इ.स. १८१७	[DSE 1 D (3+1)]	
पहिले	वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग १	[DSE 2 C (3)+1]	S4
दुसरे	वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग २	[DSE 2 D (3)+1]	
पहिले	कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग १	[SEC 2 C (2)]	DSE विषयांशी निगडीत अनिवार्य
दुसरे	कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग २	[SEC 2 D (2)]	

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : प्रवासवर्णन [CC – 1 E (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये आत्मसात करणे.
- प्रवासवर्णन या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, प्रेरणा, प्रयोजने, वैशिष्ट्ये आणि वाटचाल समजून घेणे.
- नेमलेल्या प्रवासवर्णनाचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.

घटक		तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	अ	मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : १ वृत्तलेख : स्वरूप व वैशिष्ट्ये २ अग्रलेख : स्वरूप व वैशिष्ट्ये ३ सदर लेखन : स्वरूप व वैशिष्ट्ये ४ परीक्षण : स्वरूप व वैशिष्ट्ये	१	१५
	ब	प्रवासवर्णन साहित्यप्रकार : स्वरूप, प्रेरणा, प्रयोजने, वाटचाल आणि वैशिष्ट्ये		
२		अभ्यासपुस्तक तीन मुलांचे चार दिवस आदर्श पाटील, विकास वाळके, श्रीकृष्ण शेळके साधना प्रकाशन, पुणे	२	३०

संदर्भ ग्रंथ :

- साहित्य अध्यापन आणि प्रकार, संपादक श्री. पु. भागवत आणि इतर
- मराठी प्रवासवर्णनांची वाटचाल, डॉ. नीला पांढरे
- मराठी वाङ्मय इतिहास, खंड ४, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- मराठी वाङ्मय इतिहास, खंड ७, भाग १, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ आणि २, अ. ना. देशपांडे
- प्रवासवर्णन एक वाङ्मयप्रकार, वसंत सावंत
- प्रदक्षिणा खंड २, वि. ह. कुलकर्णी
- अग्रलेख, गोविंद तळवलकर, प्रेस्टीज प्रकाशन, पुणे.
- मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : पुस्तक पहिले व दुसरे, य. च. म. मु. वि. नाशिक
- आधुनिक मराठी वाङ्मय : स्वरूप, आकलन आणि आस्वाद, सांगळे संदीप
- <https://shabdakosh.marathi.gov.in/ananya-glossary>
- <https://shabdakosh.marathi.gov.in/>

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कविता [CC – 1 F (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार यांची माहिती घेणे.
२. कविता या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, वाटचाल, प्रेरणा, प्रवृत्ती आणि वैशिष्ट्ये, समजून घेणे.
३. नेमलेल्या अभ्यासपुस्तकातील निवडक कवितांचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.
४. कविता या साहित्यप्रकारातील विविध आविष्कार व भाषा रूपांची अभ्यासपुस्तकातील कवितांच्या आधारे ओळख करून घेणे.

घटक		तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	अ	मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार १ राज्यघटनेतील भाषाविषयक तरतुदी २ मराठी राजभाषा अधिनियम ३ मराठीविषयक कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थांचा परिचय	१	१५
	ब	कविता : स्वरूप, वाटचाल, प्रेरणा आणि वैशिष्ट्ये		
२		संपादित अभ्यासपुस्तक रूप : कवितेचे संस्कृती प्रकाशन, पुणे	२	३०

संदर्भ ग्रंथ :

१. साहित्य अध्यापन आणि प्रकार, संपादक श्री. पु. भागवत आणि इतर
२. कवितेचा रूपशोध, म.सु. पाटील, शब्दालय प्रकाशन, पुणे.
३. कविता आणि प्रतिमा, सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई.
४. परंपरा आणि नवता, गो.वि.करंदीकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
५. सुहृदगाथा, प्रस्तावना, गंगाधर पाटील
६. विद्रोही कविता, संपादक, केशव मेश्राम, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.
७. निळी पहाट, रा.ग.जाधव
८. साहित्य आणि अस्तित्वभान, दि.पु.चित्रे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.
९. टीकास्वयंवर, भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
१०. दलित कविता व दलित साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र, म.सु.पाटील, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
११. काव्यार्थ चिंतन, जी.एस.शिवरुद्रप्पा, साहित्य अकादमी
१२. कवितेचा शोध, वसंत पाटणकर, मौज प्रकाशन, मुंबई
१३. सौंदर्य आणि साहित्य, बा.सी.मर्ढेकर
१४. वाङ्मयप्रकार संकल्पना व स्वरूप, संपादक, आनंद वास्कर

१५. कविता संदर्भ आणि दृष्टिकोन, आशुतोष पाटील, अक्षर वाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१६. कामगार कवितेतील सामाजिक जाणिवा, डॉ.दिलीप पवार,सुगावा प्रकाशन, पुणे
१७. मराठी वाङ्मयाची वाटचाल: स्वरूप व संकल्पना, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.
१८. कवितेचं अंतःस्वर, देवानंद सोनटक्के
१९. नव जग, नवी कविता, विश्राम गुप्ते ,संस्कृती प्रकाशन, पुणे
२०. <https://shabdakosh.marathi.gov.in/ananya-glossary>
२१. <https://shabdakosh.marathi.gov.in/>
२२. <https://director.marathi.gov.in/>
२३. <https://sahitya.marathi.gov.in/>
२४. <https://rmvs.marathi.gov.in/>
२५. <https://vishwakosh.marathi.gov.in/>
२६. <http://sahitya-akademi.gov.in/>

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : प्रवासवर्णन [CC – 1 E (3)] (सत्र १)
- भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कविता [CC – 1 F (3)] (सत्र २)

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	५ पैकी ३ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १ व २)	१५
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	२ पैकी १ प्रश्नाचे उत्तर ३०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	१५
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
(घटक १)		१०
अभ्यासेतर-अभ्यासपूरक उपक्रम : महाविद्यालयातील विविध उपक्रमातील सहभाग / साहित्यविषयक विशेष योगदान / अभ्याससहल / क्षेत्रभेट / अहवाल लेखन / प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / स्वाध्याय / चर्चासत्र / गटचर्चा /अभिवाचन (यापैकी कोणतेही एक)		
चाचणी (घटक २)		२०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ५ [CC – 1 E (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ संभाषणविषयक भाषिक कौशल्ये आत्मसात करणे.
- २ वृत्तपत्रविषयक भाषिक कौशल्ये आत्मसात करणे.
- ३ मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार यांची माहिती घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	विविध कार्यक्रम, स्पर्धाविषयक भाषा कौशल्ये : १ गटचर्चा २ वादविवाद ३ वक्तृत्व ४ चर्चासत्र ५ परिसंवाद	१	१५
२	वृत्तपत्रासाठी लेखन : १ सदरलेखन २ अग्रलेख ३ समीक्षणात्मक लेखन ४ सांस्कृतिक वार्ताकन ५ वृत्तपत्रविषयक पारिभाषिक संज्ञा	१	१५
३	मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार १ राज्यघटनेतील भाषाविषयक तरतुदी २ मराठी राजभाषा अधिनियम ३ मराठीविषयक कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थांचा परिचय	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ६ [CC – 1 F (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. भाषाविषयक उपयोजित लेखन क्षमता विकसित करणे.
२. विविध माध्यमे आणि नवसमाजमाध्यमांतील विविध भाषिक आविष्कारांचे स्वरूप समजून घेणे.
३. विविध माध्यमे आणि नवसमाजमाध्यमांसाठी लेखन क्षमता विकसित करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	निवडक लेखन प्रकारांसाठी परीक्षण : परीक्षण : स्वरूप १ एकांकिका २ मालिका ३ लघुपट ४ चित्रपट	१	१५
२	विविध माध्यमे आणि नवसमाजमाध्यमांतील माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये: विविध माध्यमे आणि नवसमाजमाध्यमांतील स्वरूप आणि लेखनप्रकार १ संकेतस्थळावरील लेखन २ फेसबुकवरील लेखन ३ अनुदानी लेखन ४ ई – वृत्तपत्रासाठी लेखन ५ न्यूज पोर्टलसाठी लेखन	१	१५
३	जाहिरातीसाठी लेखन १ जाहिरात : स्वरूप, प्रकार २ जाहिरातीची भाषा आणि माध्यमे ३ जाहिरात मसुदा लेखन : जाहिरात हेतू आणि उद्देश, मथळा, उपमथळा, तपशील लेखन, घोषवाक्य इत्यादी.	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. संगणक, अच्युत गोडबोले, मौज प्रकाशन, मुंबई.
२. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
३. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात, दीपक शिक्रापूरकर, उज्ज्वल मराठे, उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे.
४. भाषांतरमीमांसा, कल्याण काळे, अंजली सोमण.

५. व्यावहारिक मराठी, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
६. व्यावहारिक मराठी, डॉ. कल्याण काळे, डॉ. दत्तात्रेय पुंडे, निराली प्रकाशन, पुणे.
७. व्यावहारिक मराठी, डॉ. लीला गोविलकर, डॉ. जयश्री पाटणकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
८. प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्य, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
९. व्यावहारिक मराठी, डॉ. सयाजीराजे मोकाशी, डॉ. रंजना नेमाडे
१०. कहाणी वर्तमानपत्राची, चंचल सरकार अनुवाद, दिनकर गांगल, नॅशनल बुक ट्रस्ट
११. द्विभाषी व्यावहारिक शब्दकोश (इंग्लिश - मराठी) गणेश ओतुरकर
१२. व्यावहारिक मराठी भाषा, शरदिनी मोहिते
१३. भाषांतरमीमांसा, संपादक डॉ. रमेश वरखेडे, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
१४. सायबर संस्कृती, डॉ. रमेश वरखेडे
१५. प्रसार माध्यमे आणि मराठी भाषा, संपादक, डॉ.भास्कर शेळके
१६. व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी, डॉ. मनोहर रोकडे
१७. मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन, प्रा. सुहासकुमार बोबडे
१८. व्यावहारिक मराठी, संपादक डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१९. उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई
२०. व्यावहारिक व उपयोजित मराठी आणि प्रसारमाध्यमांची कार्यशैली, संपादक, डॉ. संदीप सांगळे
२१. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची, टिमोथी जे. ओ लिअरी
२२. <https://shabdakosh.marathi.gov.in/ananya-glossary>
२३. <https://shabdakosh.marathi.gov.in/>
२४. <https://directorate.marathi.gov.in/>
२५. <https://sahitya.marathi.gov.in/>
२६. <https://rmvs.marathi.gov.in/>
२७. <https://vishwakosh.marathi.gov.in/>
२८. <http://sahitya-akademi.gov.in/>

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ५ [CC – 1 E (3)]
- व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ६ [CC – 1 F (3)]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ: ३ तास	घटकनिहाय प्रश्नतपशील	गुण: ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	६ पैकी ४ प्रश्नांची उत्तरे लिहा (घटक २ व ३)	२०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा. (घटक २ आणि ३)	२०
प्रश्न ४ था	२ पैकी १ उपप्रश्नाचे उत्तरे लिहा. (घटक २ आणि ३)	१०
	सत्र परीक्षा एकूण गुण	७०
	अंतर्गत मूल्यमापन	
	लेखी परीक्षा (घटक १ आणि २)	२०
	घटक ३	१०
	अभ्यासेतर - अभ्यासपूरक उपक्रम : अभ्याससहल / क्षेत्र भेट / अहवाल लेखन / प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / गृहपाठ / चर्चासत्र (यापैकी कोणतेही एक)	
	अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण	३०
	सत्र परीक्षा व अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण	१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ■ अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ■ विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार , विहित कालावधीत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ■ विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास : प्रारंभ ते इ.स. १६०० [DSE 1 C (3+1)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ वाङ्मयेतिहास संकल्पना, स्वरूप, प्रेरणा, प्रवृत्ती समजून घेणे.
- २ मध्ययुगीन कालखंडाची सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी समजून घेणे.
- ३ मराठी भाषा, साहित्याची कालखंडानुरूप इतिहास समजून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	वाङ्मयेतिहास संकल्पना आणि मराठी भाषा, वाङ्मयाचा उगम १. वाङ्मयेतिहास : संकल्पना आणि स्वरूप २. मराठी वाङ्मयेतिहासाचे कालखंड : स्वरूपचर्चा मराठी भाषा व वाङ्मयाचा उगम (कोरीव लेख आणि ग्रंथ या साधनांच्या आधारे) यादव काळ आणि बहामनी काळातील वाङ्मयनिर्मिती १ या कालखंडांची सामाजिक आणि सांस्कृतिक पार्श्वभूमी २ महानुभाव वाङ्मय : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप	१	१५
२	३ महानुभाव वाङ्मय : गद्य ग्रंथ - लीळाचरित्र, स्मृतिस्थळ, दृष्टान्तपाठ. पद्य ग्रंथ - महदंबेचे धवळे, साती ग्रंथ. १. वारकरी वाङ्मय : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप (संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव, संतमेळा, संत एकनाथ, शेख महंमद)	१	१५
३	१. मुकुंदराज, नृसिंहसरस्वती, दासोपंत, फादर स्टीफन्स, ब्रह्मगुणदास : वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरूप	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्र कार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास - इ.स. १६०० ते इ.स. १८१७ [DSE1 D (3+1)]

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	शिवकाल आणि पेशवेकाळातील वाङ्मयनिर्मिती १. या कालखंडांची सामाजिक आणि सांस्कृतिक पार्श्वभूमी २. संत तुकाराम : वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरूप ३. संत रामदास : वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरूप	१	१५
२	पंडित आणि शाहिरांची वाङ्मयनिर्मिती १. पंडिती वाङ्मय : स्वरूप, प्रेरणा, प्रवृत्ती, आणि वैशिष्ट्ये मुक्तेश्वर, वामनपंडित, रघुनाथपंडित, मोरोपंत २. शाहिरी वाङ्मय : स्वरूप, प्रेरणा, प्रवृत्ती आणि वैशिष्ट्ये अनंत फंदी, परशराम, राम जोशी, प्रभाकर, होनाजी बाळा	१	१५
३	बखर आणि गद्य वाङ्मयनिर्मिती १. बखर वाङ्मय : स्वरूप, प्रेरणा, प्रवृत्ती आणि वैशिष्ट्ये सभासदाची बखर, शिवछत्रपतींचे सप्तप्रकरणात्मक चरित्र, शिवदिग्विजय, पानिपतची बखर, भाऊसाहेबांची बखर. २. आज्ञापत्र	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्र कार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. महाराष्ट्र सारस्वत, वि. ल. भावे
२. मराठी भाषेचा व वाङ्मयाचा इतिहास, बा. अ. भिडे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड पहिला, ल. रा. पांगारकर
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग १, पूर्वार्ध आणि उत्तरार्ध, अ. ना. देशपांडे
५. महाराष्ट्रीयानांचे काव्यपरीक्षण, श्री. व्यं. केतकर
६. मराठी वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन, जोग रा. श्री.
७. पाच भक्तीसंप्रदाय, र. रा. गोसावी
८. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय, पं. रा. मोकाशी
९. नाथ संप्रदाय : उदय व विकास, प्र. न. जोशी
१०. मराठी साहित्याचे आदिबंध, उषा मा. देशमुख
११. यादवकालीन महाराष्ट्र, मु. गो. पानसे
१२. यादवकालीन मराठी, शं. गो. तुळपुळे
१३. महानुभवीय मराठी वाङ्मय, य. खु. देशपांडे
१४. महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय, शं. गो. तुळपुळे
१५. श्रीचक्रधर : चरित्र, वि. भि. कोलते

१६. चक्रपाणि : आद्य मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी, रा. चिं. ढेरे
१७. श्रीविठ्ठल : एक महासमन्वय, रा. चिं. ढेरे
१८. वारकरी पंथाचा इतिहास , शं. वा. दांडेकर
१९. वारकरी पंथ : उदय व विकास, भा. पं. बहिरट
२०. संतवाङ्मयाची सांस्कृतिक फलश्रुती, गं. बा. सरदार
२१. पाच संतकवी, शं. गो. तुळपुळे
२२. ज्ञानदेव आणि नामदेव, शं. दा. पेंडसे
२३. प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि प्रवृत्ती, श्री. रं. कुलकर्णी
२४. संत साहित्य : काही अनुबंध, अशोक कामत
२५. ओवी ते लावणी, श्री. रं. कुलकर्णी
२६. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय : एक पुनर्विचार, श्री. रं. कुलकर्णी
२७. मराठी भाषेचे मूळ, विश्वनाथ खैरे
२८. श्रीसमर्थ विरचित स्तोत्रवाङ्मय, र. रा. गोसावी
२९. रामदासांची काव्यदृष्टी : एक अभ्यास, रा. वि. चिटणीस
३०. पुन्हा तुकाराम, दिलीप चित्रे
३१. आनंदाचा डोह, रा. ग. जाधव
३२. दासबोध : वाङ्मयीन समीक्षा, रमेश तेंडुलकर
३३. टीकास्वयंवर, भालचंद्र नेमाडे
३४. तुकाराम : अंतर्बाह्य संघर्षाची अनुभवरूपे, म. सु. पाटील
३५. धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, र. बा. मंचरकर
३६. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप, ह. श्री. शेणोलीकर
३७. मराठी संतवाणीचे मंत्राक्षरत्व, ह. श्री. शेणोलीकर
३८. मध्ययुगीन मराठी नाथसंप्रदायिक साहित्य संशोधनाच्या काही दिशा, र. रा. गोसावी
३९. तुकारामविषयक अभ्यासाचा मागोवा, मा. ना. आचार्य
४०. संत एकनाथांचा वारसा, रा. ग. जाधव
४१. संतसाहित्य : अभ्यासाच्या काही दिशा, कल्याण काळे व रा. शं. नगरकर
४२. मध्ययुगीन मराठी साहित्य : एक पुनर्विचार, श्री. रं. कुलकर्णी
४३. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना, द. दि. पुंडे
४४. शिवकालीन राजनीती आणि रणनीती, श्री. रं. कुलकर्णी
४५. संतसाहित्याचे समाजशास्त्रीय दृष्टिक्षेप, सदानंद मोरे
४६. तुकारामदर्शन, सदानंद मोरे
४७. महानुभाव साहित्य : शोध संचार, अविनाश आवलगावकर
४८. श्रीगोविंदप्रभुविषयक साहित्य : शोध आणि समीक्षा, अविनाश आवलगावकर
४९. लीळाचरित्र : संशोधन आणि समीक्षा, अविनाश आवलगावकर
५०. महानुभाव साहित्य : शोध आणि चिकित्सा, अविनाश आवलगावकर.
५१. प्राचीन मराठी भक्तीवाङ्मयाची स्वातंत्र्योत्तर समीक्षा, सतीश बडवे
५२. संतसाहित्याचा वाङ्मयीन अभ्यास, सुहासिनी इर्लेकर

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास : प्रारंभ ते इ.स. १६०० [DSE 1 C (3+1)]
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास - इ.स. १६०१ ते इ.स. १८१७ [DSE1 D (3+1)]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १, २, ३)	१०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक ३)	२०
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
लेखी परीक्षा (घटक १, २ आणि ३)		२०
संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्रकार्य (घटक १, २ आणि ३)		१०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग १ [DSE 2 C (3)+1]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ भाषा स्वरूप, वैशिष्ट्ये व कार्ये समजावून घेणे.
- २ भाषा अभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करणे.
- ३ भाषा अभ्यासाच्या शाखा आणि विविध पद्धतींचा थोडक्यात परिचय करून घेणे.
- ४ वागिन्द्रियाची रचना, कार्ये आणि स्वननिर्मितीची प्रक्रिया समजावून घेणे.
- ५ स्वनविज्ञान, स्वनिमविचार आणि मराठीची स्वनिमव्यवस्था समजावून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	<p>भाषा : स्वरूप व संकल्पना</p> <p>१ भाषा : स्वरूप, वैशिष्ट्ये व कार्ये</p> <p>२ संदेशन : मानव व मानवेतर संदेशन</p> <p>३ भाषाभ्यासाच्या शाखा (ध्वनिविचार – व्याकरणविचार – अर्थविचार – शब्दसंग्रह - स्थूल परिचय)</p> <p>४ भाषेच्या अभ्यासाचे महत्त्व व भाषाभ्यासाच्या पद्धती (ऐतिहासिक, वर्णनात्मक, सामाजिक, तुलनात्मक – स्थूल परिचय)</p>	१	१५
२	<p>स्वनविचार</p> <p>१ स्वनविज्ञान : स्वरूप व संकल्पना (उच्चारणकेंद्री - संचारणकेंद्री – श्रवणकेंद्री)</p> <p>२ वागिन्द्रिय : रचना व कार्ये स्वनांची निर्मितीप्रक्रिया</p> <p>३ स्वनांचे वर्गीकरण व वर्गीकरणाची तत्त्वे (उच्चारण स्थान, उच्चारण अवयव, प्रयत्न)</p>	१	१५
३	<p>स्वनिमविचार</p> <p>१ स्वन -स्वनिम-स्वनांतर (परस्पर संबंध व प्रकार)</p> <p>२ स्वनिमनिश्चितीची तत्त्वे</p> <p>३ विनियोग संकल्पना (व्यवच्छेदक विनियोग- पूरक विनियोग - मुक्त परिवर्तन) मराठीची स्वनिमव्यवस्था (स्वरस्वनिम - अर्धस्वरस्वनिम - व्यंजन स्वनिम – खंडित व खंडाधिष्ठीत स्वनिम -बलाघात, सुरावली – नासिक्यरंजन - सीमासंधी)</p>	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्रकार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग २ - ४ [DSE 2 D (3)+1]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. रूपविन्यास आणि मराठीची रूपव्यवस्था समजावून घेणे
२. वाक्यविन्यास आणि वाक्यव्यवस्थेचा मराठी भाषेच्यासंदर्भात परिचय करून देणे
३. अर्थविन्यास या संकल्पनेचा भाषावैज्ञानिक अंगाने परिचय करून देणे

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	रूपिमविचार १ रूपविन्यास (संकल्पना) २ रूपिका - रूपिम - रूपिकांतर : स्वरूप व प्रकार ३ रूपिम निश्चितीची तत्त्वे ४ विनियोग संकल्पना ५ प्रकृती आणि प्रत्यय यांचे वर्गीकरण	१	१५
२	वाक्यविचार १ वाक्यविन्यास (संकल्पना परिचय) २ घटक आणि रचना : परस्पर संबंध ३ वाक्याचे घटक (उद्देश्य, विधेय) ४ प्रथमोपस्थित संघटक संकल्पना व वाक्यविश्लेषण (शब्द - शब्दबंध - उपवाक्य - वाक्य) ५ वाक्यांचे प्रकार	१	१५
३	अर्थविचार १ अर्थ : स्वरूप व संकल्पना २ अर्थविन्यास (संकल्पना परिचय) ३ अर्थाचे वर्गीकरण (प्रकार: सांकल्पनिक अर्थ - साहचर्यपर अर्थ- शैलीगत अर्थ- भावपर अर्थ- परावर्तीत अर्थ - विषय अर्थ) ४ अर्थविन्यासाची व्यापकता (समानार्थी शब्द, अनेकार्थी शब्द - सरूपता - अर्थसमावेश - अर्थविरोध)	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्रकार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. वैखरी, अशोक केळकर
२. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, मिलिंद मालशे, लोकवाड.मय प्रकाशन,मुंबई.
३. मराठीचा भाषिक अभ्यास, मु.श्री.कानडे
४. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान :स्वरूप आणि पद्धती, संपा.कल्याण काळे,डॉ.सोमण
५. आधुनिक भाषाविज्ञान, संपा. कल्याण काळे
६. अभिनव भाषाविज्ञान, डॉ.गं.ना.जोगळेकर
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, डॉ.लीला गोविलकर
८. भाषाशास्त्रविचार, डॉ. र. बा.मंचरकर
९. ध्वनिविचार, ना.गो.कालेलकर, डॉ.प्रभाकर जोशी
१०. सुलभ भाषाविज्ञान, दत्तात्रय पुंडे
११. भाषाविज्ञान परिचय, स.गं.मालशे
१२. सुबोध भाषाविज्ञान, प्र.न. जोशी
१३. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत,उपयोजन, मिलिंद मालशे
१४. आधुनिक भाषाविज्ञान, डॉ.मिलिंद सं. मालशे
१५. भाषाशास्त्र प्रदीप, संपा. स. गं. मालशे, द. दि. पुंडे, अंजली सोमण
१६. भाषा आणि भाषाविज्ञान, रमेश धोंगडे
१७. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, डॉ. महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे
१८. भाषाविज्ञान परिचय, संपा. डॉ. वसंत शेकडे, संजय नगरकर व इतर, नवनरेन्द्र प्रकाशन .
१९. भाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप, डॉ.आरती कुलकर्णी

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग १ [DSE 2 C (3)+1]
- वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग २ [DSE 2 D (3)+1]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १,२, ३)	१०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक ३)	२०
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
लेखी परीक्षा (घटक १, २ आणि ३)		२०
संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्र कार्य (घटक १, २ आणि ३)		१०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग -१ [SEC 2 C (2)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. कार्यक्रमांचे स्वरूप आणि प्रकार समजून घेणे.
२. कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये प्राप्त करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	कार्यक्रमांचे स्वरूप आणि प्रकार १. कार्यक्रमांचे स्वरूप आणि प्रकार : भाषणे, चर्चासत्रे, परिषदा, गटचर्चा, बैठक, मेळावे, कला – सांस्कृतिक कार्यक्रम, जाहिरात, विपणनविषयक, आभासी २. कार्यक्रम संयोजनातील विविध घटक (आयोजक, प्रायोजक, जाहिरात, निवेदक) आणि त्यांचे कार्य	१	१५
२	कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये १. पूर्वतयारी २. कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व ३. कार्यक्रमाची योजना, आखणी आणि रूपरेषा १. कार्यक्रमपूर्व नियोजन २. कार्यक्रमातील विविध घटक ३. भाषेचा वापर : निवेदन, प्रास्ताविक, परिचय, स्वागत, मनोगत, आभार, सूत्रसंचालन. ४. कार्यक्रमपश्चात कामे	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग २ [SEC 2 D (2)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ कार्यक्रम संयोजनातील लेखन कौशल्ये संपादन करणे.
- २ कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये प्राप्त करणे.
- ३ आभासी कार्यक्रमांचे भाषिक कौशल्ये संयोजन करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	कार्यक्रम संयोजनातील लेखन कौशल्ये १ निमंत्रणपत्र व निमंत्रणपत्रिका लेखन २ कार्यक्रमपत्रिका लेखन ३ मानपत्र लेखन ४ बातमी लेखन ५ कार्यक्रम अहवाल लेखन	१	१५
२	कार्यक्रम संयोजन १ कविसंमेलन २ वाचन प्रेरणा दिन ३ मराठी भाषा पंधरवाडा ४ मराठी भाषा दिन ५ व्याख्यानमाला ६ पुस्तक प्रदर्शन आभासी कार्यक्रम संयोजन १ झूम / गुगल मिट वरील व्याख्यान २ फेसबुक व यूट्यूब वरील कार्यक्रम live करणे वा अपलोड करणे.	१	१५

संदर्भग्रंथ :

- १ व्यावहारिक मराठी, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन.
- २ मराठी भाषेची संवाद कौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
- ३ व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी संभाषण व लेखन कौशल्ये, संपा. डॉ. पृथ्वीराज तौर, डॉ. शैलेन्द्र लेंडे, डॉ. वंदना महाजन.
- ४ व्यावहारिक व उपयोजित मराठी, संपादक संदीप सांगळे, डायमंड प्रकाशन.
- ५ कार्यक्रमाचे प्रभावी संयोजन आणि सूत्रसंचालन, जयप्रकाश बगदे, साकेत प्रकाशन
- ६ व्यावहारिक मराठी, ल रा. नासिराबादकर, फडके प्रकाशन

- ७ प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा, संपादक डॉ. भास्कर शेळके, कर्मवीर प्रकाशन पुणे
 ८ व्यावहारिक मराठी, डॉ. लीला गोविलकर, डॉ. जयश्री पाटणकर
 ९ व्यावहारिक मराठी, डॉ. कल्याण काळे, डॉ. दत्तात्रय पुंडे, निराली प्रकाशन

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग १ [SEC 2 C (2)]
- कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग २ [SEC 2 D (2)]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : २ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : २५
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक १)	१०
प्रश्न २ रा	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक २)	१०
प्रश्न ३ रा	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक १ आणि २)	५
एकूण गुण		२५
अंतर्गत मूल्यमापन		
लेखी परीक्षा, गृहपाठ, चर्चासत्र, सादरीकरण, समूह चर्चा, प्रकल्प कार्य, अभ्यास भेट यापैकी कोणत्याही दोन प्रकारांतून अंतर्गत मूल्यमापन करावे. (१५+१०)		२५
एकूण गुण		५०
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		